

УДК 323.39; 323.4

DOI <https://doi.org/10.30970/PPS.2022.43.38>

ПОЛІТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПРЕКАРІАТУ: ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ ТА МОЖЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ

Артем Синюченко

*Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
філософський факультет, кафедра політології
вул. Володимирська, 60, 01033, м. Київ, Україна*

Здійснено порівняльний аналіз наукових розвідок процесів прекаризації та маргіналізації класової ідентичності через проблематику активації політичного потенціалу прекарних груп та прошарків. Визначено, що маргіналізацію як поняття можна ідентифікувати з позицій як загального (властива будь-яким етапам еволюції суспільства), так і особливого (відображає специфіку новітньої доби). Як загальний процес, вона характеризується вилученням маргіналізованих спільнот із основного політичного, соціального, економічного, освітнього та/або культурного життя на основі критеріїв раси, гендерної ідентичності, сексуальної орієнтації, віку, фізичних можливостей, мови, регіонального статусу тощо. Окреслено, що маргіналізація завжди в своїй основі має асиметричні владні відносини між соціальними групами. Як особливе, маргіналізація має свої специфічні прояви, фактори й джерела активізації в умовах викликів XXI століття. Визначено, що її специфікою в умовах новітньої доби є маргіналізація класової ідентичності та поява прекарних політичних груп. Це призводить до трансформації інституційної матриці, яка сформувалася в індустріальну епоху та формування системи нових суспільних відносин та зв'язків постіндустріального суспільства. Зазначено, що додатковими факторами, які прискорюють сучасні процеси прекаризації на глобальному, регіональному та національному рівнях у середньо- та короткостроковому вимірі є вплив COVID-19, міграційні кризи в ЄС, військові конфлікти. Віддалена робота, зниження рівня охоплення працівників колективними договорами, заборона в умовах пандемічних обмежень на апелювання до традиційних інструментів вияву політичних протестів (страйки, демонстрації, припинення роботи як інструмент досягнення вимог тощо) – все це відображає нові реалії та формує нові виклики для політичного життя багатьох країн світу. Ураховуючи перспективи збільшення чисельності прекарних політичних груп, визначено, що нагальним є пошук ефективних механізмів інтеграції маргіналізованих спільнот та прошарків в соціально-політичні процеси сучасних держав. Перспективи подальших досліджень вбачаються в розробці адаптаційних стратегій політичної інтеграції окреслених спільнот на основі критеріїв досяжності оцінювання їх інтересів та можливостей взаємодії у форматах існуючих та нових політичних матриць.

Ключові слова: прекаріат, політика, політичний потенціал, маргіналізація, інститут.

Актуальність. Новітня епоха вирізняється системними трансформаціями, які торкаються не лише технологічного та економічного базису суспільства, але й його соціального та політичного буття. Науково-технічні перетворення XXI століття, які ідентифікуються через феномен Індустрії 4,0 викидають на узбіччя історії цілі галузі та види економічної діяльності, замінюючи їх такими, що є більш релевантними новій цифровій епосі. Разом із окремими «ретроградними» секторами національної економічної системи поступово зникають професії та види трудової діяльності, що притаманні традиційній індустріальній добі. І ті класи та суспільні прошарки, які впродовж багатьох століть виступали факторами та рушійними силами розвитку матеріального виробництва, зокрема пролетаріат, малий

та середній клас, наразі також переживають складні суспільні трансформації, маргіналізуються та стають соціальною базою для виокремлення багаточисельних та різних за своїми інтересами та прагненнями нових суспільних прошарків. Відтак у багатьох державах світу, особливо тих, кого відносять до технологічних лідерів, можна спостерігати формування нового тла суспільних та політичних відносин.

Трансформаційні зрушення актуалізують запит на пошук політичних механізмів залучення маргіналізованих прошарків населення, які позбавились стійких ознак класової ідентичності пролетаріату, середнього класу та не поглинаються сформованою багатьма десятиліттями мережею політичних інститутів (соціалістичні, соціал-демократичні, правоцентристські, комуністичні тощо партії, профспілки). Причому питання необхідності їх охоплення виходить далеко за межі альтруїстських мотивів для тієї чи іншої держави як суспільного інституту, хоча необхідність у подоланні різних форм та видів сегрегації нових маргіналізованих прошарків є очевидною. Проблема ідентифікації та артикуляції політичних інтересів та запитів маргіналізованих спільнот важлива ще й у тому сенсі, що маргіналізація класової ідентичності та прекарізація як ознаки соціальної бази трансформаційного суспільства у все більшій мірі набувають ознак типової практики та відображають, на наше переконання, її нові сутнісні характеристики.

Актуалізація питання щодо розгляду окресленого вектору дослідження зумовлена впливом на нинішній соціально-політичний розвиток держав світу ще одного чинника. Мова йде про не менш потужний драйвер суспільних змін – COVID-19, що формує турбулентні умови для організації економічної діяльності не лише старих, але вже і нових індустрій. Віддалена робота, зниження рівня охоплення працівників колективними договорами, заборона в умовах обмежень на апелювання до традиційних інструментів прояву політичних протестів (страйки, демонстрації, припинення роботи як інструмент досягнення вимог тощо) – все це відображає нові реалії та формує нові виклики для політичного життя багатьох країн світу. Відтак наукові розвідки, що спрямовані на розкриття проблематики політичного потенціалу маргіналізованих груп є актуальними, мають не лише теоретичне, але й прикладне значення.

Аналіз досліджень та публікацій. Проблематика маргінальності та маргіналізації є об'єктом цілої низки соціологічних, політологічних, психологічних та інших досліджень. Як ознака суспільних процесів різної природи вона представлена у фундаментальній праці німецьких соціологів Г. Ендрюейта, Г. Троммсдорфа та Н. Бурзан, що пережила кілька успішних перевидань [1] та розкриває сам концепт теорії маргіналізації, зокрема її категоріально-понятійний апарат. Соціальна маргінальність ними ідентифікується як ознака належності до периферії окремої соціальної групи чи суспільства у цілому. Зауважимо, що самі процеси маргіналізації більшість дослідників, зокрема і вказані вище, не ототожнюють виключно із новітньою добою, вони властиві будь-яким суспільствам на різних етапах їх еволюції як, за підходами Р. Майнца, повторювані соціальні механізми, що перешкоджають повній та винятковій соціальній інтеграції та підтримують існуючу соціальну нерівність, дискримінацію та/або стигматизацію [2].

Резонансними в окресленій царині є наукові розвідки Г. Стендінга, зокрема його праця "Прекаріат – новий небезпечний клас" [3], в якій показано співвідношення понять «прекарізація» та «маргіналізація» у вимірах нової постіндустріальної епохи, ідентифіковано саме поняття «прекаріат» та вказано на його соціальну базу як феномену, що приходить на заміну класичному пролетаріату. Дослідження К. Бюхтемана та С. Квака [4] та подальші роботи Г. Стендінга [5] присвячені визначенню економічного підґрунтя для посилення процесів прекарізації та маргіналізації сформованої класової структури західних

суспільств на межі тисячоліть та їх прискорення в умовах нового ХХІ століття. Цікавими, на наш погляд, є дослідження, що відображають регіональну специфіку пошуку політичних механізмів інтеграції маргіналізованих прошарків в соціально-політичне життя держав (Норвегії, Нідерландів, Німеччини, Данії, Польщі, Іспанії, Великобританії та інш.) як з огляду зниження соціального напруження та дестабілізації, так і створення нових можливостей для політичних партій та рухів [6-11]. Визначення ефективності інструментарію існуючої інституційної матриці та оцінка можливостей щодо появи нового задля артикуляції запитів маргіналізованих спільнот, зокрема і прекаріату, піднімаються в праці С. Лазара та А. Санчеса А. [12], а також у науковій роботі П. Маркса та К. Нгуєна [13].

Вітчизняні науковці також здійснюють дослідження різних аспектів проблеми прекарності, маргіналізації класової ідентичності та запиту на пошук релевантних новітнім умовам підходів до активізації політичної інтеграції слабо охоплених нею суспільних прошарків. В працях С. Куцепал [14], А. Шуліки [15], М. Зархіної [16] розглядається природа прекарності як суспільно-політичного феномену та основні форми політичної боротьби прекаріату. Зокрема А. Шулікою зауважується, що прекарні політичні групи все частіше використовують альтернативні форми політичної групової організації та новітні засоби протесту, які характеризуються використанням алегоричних і символічних форм [15]. М. Зархіна розглядає зовнішні ефекти в розрізі ризиків та загроз для суспільного та політичного буття. С. Куцепал акцентує увагу на типових рисах нового класу як соціальна пасивність, брак почуття солідарності, відсутність чіткого розуміння власного соціального інтересу, а відтак слабкість можливостей для реалізації політичного потенціалу.

Метою статті є узагальнення існуючих підходів до аналізу процесів прекарізації та маргіналізації в умовах системних суспільних трансформацій та оцінка можливостей інтеграції прекарних груп та прошарків в суспільно-політичні процеси.

Виклад основного матеріалу. Маргіналізація класової ідентичності та поява прекарних політичних груп є важливою складовою розпаду старого соціального тла та формування системи нових суспільних відносин та зв'язків із подальшою їх інституціоналізацією. Що ж лежить в основі такої маргіналізації? Маргіналізовані спільноти – це ті учасники суспільних процесів, хто виключений із основного соціального, економічного, освітнього та/або культурного життя. Джерелом елімінування із усталених спільнот може бути раса, гендерна ідентичність, сексуальна орієнтація, вік, фізичні можливості, мова та/або імміграційний статус. Маргіналізація закріплюється завдяки асиметричним владним відносинам між соціальними групами [1, с. 280]. Соціальна маргінальність як ознака у певній мірі вторинності та належності до периферії суспільної структури концептуально віддзеркалює підхід, що вказує на існування істотних відмінностей між соціальним ядром і периферією і зазвичай описує ставлення периферійних, міноритарних індивідуумів або груп до однорідного мажоритарного соціального ядра. Сформована соціальна дистанція може виявлятися в нерівному доступі людей до різних форм економічного, культурного, соціального чи символічного капіталу. Як зауважує в своїх дослідженнях А. Мюллер, факт асиметрії доступу може бути як пов'язаним, так і не пов'язаним з фізичними відмінностями персоналій, такими як інвалідність, різна етнічна належність, диференціювання просторового розподілу чи сегрегації населення [17].

До базових передумов, які зазвичай супроводжують процеси маргіналізації класової ідентичності у класичному сенсі її сприйняття є обмеженість або навіть повна відсутність доступу до економічних ресурсів, що створюють матеріальне багатство, політичного впливу, освіти та/або соціального визнання. При цьому мова не йде про окремі випадки, що стосуються можливих персональних втрат та невдач на певному проміжку життєвого

шляху окремої людини. Процеси маргіналізації – це глибинні повторювані механізми соціальної ізоляції цілих груп та прошарків, які мають своїм наслідком поглиблення соціальної нерівності та асиметрії [2].

Зауважимо, що соціальна нерівність дослідниками тлумачиться як явище, що реалізується не лише на індивідуальному рівні, а й є результатом взаємодії складових структурних, системних та індивідуальних рівнів. У сенсі інтерсекційності ці рівні взаємопов'язані і перетинаються, за оцінкою С. Чо, К. У. Креншоу та Л. МакКолл [18]. На індивідуальному рівні, соціальні характеристики різноманітності, такі як стать, етнічна та класова належність, можуть перетинатися і посилювати нерівність, що продукується соціальними інститутами чи сформованими системами примусу. Вразливість на основі зазначених критеріїв призводить, за оцінкою Р. Байасу, до виникнення «бар'єру між двома соціальними світами, який ізолює та маргіналізує вилучених» [19, с. 255].

Актуалізація дослідницького потенціалу проблематики особливостей маргіналізації класової, расової, етнічної тощо ідентичності в нинішніх умовах ХХІ століття зумовлюється також глибинними змінами технологічних укладів та формуванням Індустрії 4.0 в країнах світового авангарду; активізацією транскордонної мобільності робочої сили внаслідок низки внутрішньополітичних криз в країнах Північної Африки, Близького Сходу та виникнення на цьому підґрунті іммігрантських кризв ЄС. Для України ця проблематика лише набирає обертів та матиме складну «інтерсекційну», за термінологією К. У. Креншоу, природу, оскільки своїм підґрунтям має не лише економічні та технологічні чинники, але й безпрецедентні за своїми масштабами як внутрішньо національні, так і транскордонні переміщеннями населення, відсутність сталих умов функціонування виробництва та бізнесу, втрата передбачуваності подальшого життя та професійної діяльності як працездатних верств населення, так і членів їх родин в умовах військової агресії щодо України з боку РФ. У будь якому випадку нинішня сформована інституційна матриця ні в більшості держав, ні тим більше наразі в нашій державі, не є досконалою та такою, що уявляє запит на захист вразливих прекарних політичних груп та маргіналізованих прошарків.

Коли вести мову про наукові розвідки щодо можливостей інтеграції маргіналізованих груп в політичне життя та суспільні процеси, то тут варто виокремити кілька їх напрямків:

- ідентифікація взаємозв'язків між соціально-економічним статусом людини та її персональною політичною активністю, визнання особливої ролі соціальної політики держави для політичної інтеграції маргіналізованих спільнот [13, 20];

- оцінка інституційної спроможності держави та її секторальних політик релевантно формувати механізми підтримки маргіналізованих прошарків в умовах COVID-19 [6, 21, 22];

- проблеми виявлення та перманентного моніторингу політичних та соціальних потреб маргіналізованих прошарків та груп, імплементації в соціально-політичні процеси [23].

Так, Дж.Шор піднімає як важливе та нагальне питання механізмів досягнення політичної ефективності в умовах соціальної турбулентності та відповідно політичної дезорієнтації. При цьому політичну ефективність пропонується визначати як суб'єктивне відчуття того, що людина може ефективно брати участь у політиці, її внесок вартості того. Більше того, політичну ефективність слід вважати важливою передумовою політичної активності індивіда, насамперед при голосуванні як механізмі волевиявлення [20]. При цьому зауважується цікавий акцент: окрім індивідуальних ресурсів, що впливають на політичну активність маргіналізованих спільнот з'являється все більше свідчень того, що соціальна політика

держави щодо забезпечення доступу до суспільних благ здатна впливати на поглиблення нерівності у політичній ефективності. Р. Маркс та К. Нгуєн зокрема стверджують, що зосередження уваги на політичній ефективності може бути найбільш релевантним підходом виявити яким чином саме соціально-економічний статус людини (у тому числі на рівні прекарних політичних груп) здатен впливати на політичну активність [13]. Попри те, що взаємозв'язок між освітою, добробутом, професійною діяльністю та участю у виборах є зрозумілим, однозначним та добре відомим, фокус уваги на питаннях політичної ефективності, можливо, дасть, за оцінкою зазначених дослідників більш чітке уявлення про причинно-наслідковий ланцюг, який зв'язує ресурси та участь у політичних процесах.

На важливості змісту, алгоритму, форми здійснення бюрократичних взаємодій, які пропонують інститути держави щодо маргіналізованих прошарків та груп наголошується в праці П. Емменеггера та ін. [11]. Науковцями стверджується, що окреслені фактори здійснюють істотний вплив на готовність прекаризованих груп до політичної інтеграції, як власне і попередній досвід успішної професійної діяльності. Зокрема за їх спостереженнями, молоді люди з історією безробіття, які наразі в США та більшості країн ЄС складають вагомому частку прекаризованої спільноти, не тільки схильні до ризику економічної ізоляції, а й з більшою ймовірністю зазнають політичної маргіналізації, ніж люди, чий кар'єрний шлях мав успішний досвід. Більше того, взаємодія з державними службами може мати особливе значення для політичної ефективності молодих людей, оскільки цей досвід може бути їхнім першим досвідом спілкування з «державою». В своєму дослідженні німецькі дослідники доходять висновку, що варто при розробці стратегії активізації участі прекарних груп у політичних процесах урахувати персональний життєвий цикл особи, оскільки їх готовність суттєво диференціюється з огляду на вік, який впливає на психологічне суб'єктивне сприйняття безробіття як фактору суспільного вилучення. Ті ресурси, доступ до яких має зайнятий (статус, економічні блага, самоусвідомлення тощо) впливають на політичну активність в основному в підлітковому та ранньому дорослому віці, але не в пізнішому віці. Таким чином, ігнорування стадій життєвого циклу призводить до недооцінки наслідків безробіття для молодих працівників та переоцінки їх для літніх працівників. Використання панельних даних по ринку праці Німеччини, дозволило обґрунтувати тезу, що безробіття безумовно пригнічує зростання політичного інтересу в ранньому дорослому віці, але фактично не впливає на більш пізніх етапах життя. Ранній досвід безробіття має вкрай деструктивні не лише для персоналій, але й для суспільства наслідки та суттєво знижують рівень політичного інтересу та активності у політичних процесах у довгостроковій перспективі [11, с. 336].

Цікавим, на наш погляд, є аналіз норвезьких дослідників, зокрема К. Мерсона, щодо механізмів політичної інтеграції маргіналізованих та прекарних груп. Питання політичної інтеграції ним пов'язується із розробкою диференційованої стратегії щодо маргіналізованої групи, яка у свою чергу залежить від двох факторів: ступеню конкуренції між політичними елітами та потенціалом групи виступати в ролі стрижня еліти[6].

В певній мірі альтернативними загальному твердженню щодо політичної пасивності маргіналізованих груп є погляди С. Лазара та, А. Санчеса А.[12]. Всупереч панівним теоріям «прекаріату», ними припускається, що працівники, які входять в перелік прекарних груп, не завжди є політично інертними. Більше того, професійна діяльність та формат зайнятості – не є визначальними атрибутами політичної ідентичності, відтак не можна ідентифікувати прекаріат як певне аморфне формування, що знаходиться лише на етапі свого формування. Науковці аргументують, що практика вже демонструє цілу низку переконливих способів колективної організації людей задля поліпшення умови неформальної

праці, від традиційних профспілок та кооперативів до профспілкових об'єднань. Безумовно всі вони по-різному впливають на політику та розуміння змісту класу як політичного інституту, разом з тим варто їх застосовувати і у майбутньому, урахувавши зростання масштабів та впливу неформальної економіки, для якої процеси турбулентності та прекарності стануть перманентним тлом та результатом подальшої еволюції.

Хоча інституційна матриця нової доби лише знаходиться на етапі свого формування, ціла низка існуючих політичних партій та рухів намагається використати політичний потенціал нових маргіналізованих спільнот через їх залучення під власні політичні гасла та цінності. На це зокрема вказує вітчизняний науковець А. Шуліка та зазначає, що «політичні наслідки виключення із ринку праці... відображені у відродженні популістичних політичних рухів, а також ультралівих і ультраправих партій в Європі та світі» [24, с. 53].

Пошук релевантних стратегій залучення прекарних спільнот у політичні процеси потребує об'єктивної картини їх запитів, потреб та інтересів. При цьому можливе виникнення при здійсненні традиційних академічних досліджень певних когнітивних пасток, які не є зумисними, але які можуть відтворити та посилити дисбаланс стигми та влади [23].

Висновки. Аналіз наукових розвідок процесів прекаризації та маргіналізації класової ідентичності у вимірі проблематики активації політичного потенціалу прекарних груп та прошарків дозволяє вийти на певні узагальнення. Маргіналізацію можна ідентифікувати з позицій як загального (властива будь-яким етапам еволюції суспільства), так і особливого (відображає специфіку новітньої доби). Як загальний процес, вона характеризується вилученням маргіналізованих спільнот із основного політичного, соціального, економічного, освітнього та/або культурного життя на основі критеріїв раси, гендерної ідентичності, сексуальної орієнтації, віку, фізичних можливостей, мови, регіонального статусу тощо. Маргіналізація завжди в своїй основі має асиметричні владні відносини між соціальними групами. Як особливе, маргіналізація має свої специфічні прояви, фактори й джерела активізації в умовах викликів XXI століття. Специфікою процесів маргіналізації саме новітньої доби як довгострокового тренду є маргіналізація класової ідентичності та поява прекарних політичних груп на тлі трансформації інституційної матриці індустріальної епохи та формування системи нових суспільних відносин та зв'язків постіндустріального суспільства. Додатковими факторами, які прискорюють сучасні процеси прекаризації на глобальному, регіональному та національному рівнях у середньо- та короткостроковому вимірі є вплив COVID-19, міграційні кризи, військові конфлікти. Ураховуючи перспективи збільшення чисельності прекарних політичних груп, нагальним є пошук ефективних механізмів інтеграції маргіналізованих спільнот та прошарків в соціально-політичні процеси сучасних держав. Перспективи подальших досліджень вбачаються в розробці адаптаційних стратегій політичної інтеграції окреслених спільнот на основі критеріїв досяжності оцінювання їх інтересів й запитів та перспектив співпраці у форматах сформованих та нових політичних матриць.

Список використаної літератури

1. Endruweit, G., Trommsdorff, G., Burzan, N. Wörterbuch der Soziologie (German Edition), 3rd Edition. UVK Verlagsgesellschaft mbH, 2002. 669 s.
2. Mayntz, R. Mechanisms in the Analysis of Social Macro-Phenomena. *Philosophy of the Social Sciences*. 2004.34(2). 237-259. DOI:10.1177/0048393103262552
3. Standing, G. The Precariat: The New Dangerous Class. New York. Bloomsbury Academic, 2011. 192 p.
4. Büchtemann, C. F., Quack, S. "Bridges" or "traps"? Non-standard employment in the Federal Republic of Germany. In Rodgers, G., Rodgers, J. (Eds.). *Precarious jobs in labour market*

- regulation: The growth of atypical employment in Western Europe. Brussels: International Institute for Labour Studies, 1989. 111-149.
5. Standing, G. Understanding the precariat through labour and work. *Development and Change*, 2014. 45. 963-980. DOI:10.1111/dech.12120 (дата звернення: 17.08.2022)
 6. Mershon, C. Political Elites and the Political Inclusion of Marginalized Groups in Norway. 2021. URL: https://www.researchgate.net/publication/355023379_Political_Elites_and_the_Political_Inclusion_of_Marginalized_Peoples (дата звернення: 17.08.2022)
 7. Ballafkih, H., Zinsmeister, J., Meerman, M. Job and a Sufficient Income Is Not Enough: The Needs of the Dutch Precariat. *SAGE Open*, 2017. DOI:10.1177/2158244017749069 (дата звернення: 17.08.2022)
 8. Schulten, T., Müller, T. What's in a name? From minimum wages to living wages in Europe. *European Review of Labour and Research*, 2019. 25(3). 267-284. DOI: <https://doi.org/10.1177/1024258919873989> (дата звернення: 17.08.2022)
 9. Ilsøe, A., Larsen, T., Felbo-Kolding, J. Living hours under pressure: flexibility loopholes in the Danish IR-model. *Employee Relations*, 2017. 39(6). 888 -902. DOI: 10.1108/ER-03-2017-0049 (дата звернення: 17.08.2022)
 10. O'Reilly, J., Nazio, T., Roche, J. Compromising conventions: attitudes of dissonance and indifference towards full-time maternal employment in Denmark, Spain, Poland and the UK. *Work, Employment and Society*, 2014. 28 (2). 168-188.
 11. Emmenegger, P., Marx, P., Schraff, D. Off to a bad start: Unemployment and political interest during early adulthood. *The Journal of Politics*, 2017. 79(1). 315-328.
 12. Lazar, S., Sanchez, A. Understanding labour politics in an age of precarity. *Dialect Anthropol*, 2019. 43. 3-14. DOI: 10.1007/s10624-019-09544-7 (дата звернення: 17.08.2022)
 13. Marx, P., Nguyen, C. Anti-elite parties and political inequality: How challenges to the political mainstream reduce income gaps in internal efficacy. *European Journal of Political Research*, 2018. 57(4). 919-940. DOI 10.1080/13501763.2017.1401109 (дата звернення: 17.08.2022)
 14. Куцепал, С. Трансформації соціальної системи в світоглядній парадигмі сучасності: ризики та небезпеки/ Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого. Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія, 2017. 4(35). 71-80.
 15. Шуліка, А. Основні форми політичних протестів прекаріату. Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право, 2019. Випуск 2 (42). 67-70. URL: <http://visnyk-psp.kpi.ua/article/view/194908/195101> (дата звернення: 17.08.2022)
 16. Зархіна, М. Прекаріат як соціально-політичний феномен: у чому загрози? Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна. Серія «Питання політології», 2017. 31. 73-78.
 17. Müller, A. The Margins and the Marginalised: Social Policy, Labour Migration, and Ethnic Identity in Contemporary China. *Journal of Current Chinese Affairs*, 2016. 45(2). 3-27. DOI:10.1177/186810261604500201 (дата звернення: 17.08.2022)
 18. Cho, S., Crenshaw, K., McCall. L. Toward a Field of Intersectionality Studies: Theory, Applications, and Praxis. *Journal of Women in Culture and Society*, 2013. Vol. 38 (4). DOI: 10.1086/669608 (дата звернення: 17.08.2022)
 19. Baiasu, R. The openness of vulnerability and resilience. *Angelaki*, 2020. 25. 254-264. DOI:10.1080/0969725x.2020.1717811 (дата звернення: 17.08.2022)
 20. Shore, J. How social policy impacts inequalities in political efficacy. *Sociology Compass*, 2020.14.5.e12784. DOI: 10.1111/soc4.12784 (дата звернення: 17.08.2022)
 21. Daud, S. The COVID-19 pandemic crisis in Malaysia: the social protection program. *J. Dev. Soc.* 2021. 37. 480–501. DOI: 10.1177/0169796x211041154 (дата звернення: 17.08.2022)

22. Morgan, G., Poland, B., Jackson, S., Gloger, A., Luca, S., Lach, N. et al. A connected community response to COVID-19 in Toronto. *Glob. Health Promot*, 2022. 29.101–104. DOI: 10.1177/17579759211038258. (дата звернення: 17.08.2022)
23. Wallerstein, N., Muhammad, M., Sanchez-Youngman, S., Rodriguez Espinosa, P., Avila M., Baker E. et al. Power dynamics in community-based participatory research: a multiple-case study analysis of partnering contexts, histories, and practices. *Health Educ. Behav*, 2019. 46(1). 19S–32S. DOI: 10.1177/1090198119852998 (дата звернення: 17.08.2022)
24. Шуліка, А.А. Політична прекарність в сучасному політичному процесі: монографія. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2019. 348 с.

POLITICAL POTENTIAL OF THE PRECARIAT: PRECONDITION FOR THE FORMATION AND POSSIBILITIES OF IMPLEMENTATION

Artem Syniuchenko

*Taras Shevchenko National University of Kyiv
Faculty of Philosophy, Department of Political Science
Volodimirskaya Str., 60, 01033, Kyiv, Ukraine*

A comparative analysis of scientific investigations of the processes of precarization and marginalization of class identity due to the problem of activating the political potential of precarized groups. It was determined that marginalization as a concept can be identified from the positions of both generals (characteristic of any stage of the evolution of society) and specials (reflects the specifics of the modern era). As a general process, it is characterized by the exclusion of marginalized communities from mainstream political, social, economic, educational or cultural life based on criteria of race, gender identity, sexual orientation, age, physical capabilities, language, regional status, etc. It is outlined that marginalization is based on asymmetric power relations between social groups. As a special feature, marginalization has own specific manifestations, factors and sources of activation in the conditions of the challenges in the 21st century. This led to the transformation of the institutional matrix that was formed in the industrial era and the formation of a system of new social relations and connections in post-industrial society. It is noted that additional factors that accelerate the current processes of precarization at the global, regional and national levels in the medium and short term are the impact of COVID-19, migration crises in the EU, and war conflicts. Remote work, reduction in the level of coverage of workers by collective agreements, ban in the conditions of pandemic—all this reflects new realities and forms new challenges for the politics of many countries of the world. Taking into account the prospects of increasing the number of precarious political groups, it is determined that the search for effective mechanisms for the integration of marginalized communities and layers into the sociopolitical processes of modern states is urgent. Prospects for further research can be seen in the development of adaptive strategies for the political integration of the defined communities, based on their interests and opportunities for interaction in the formats of existing and new political matrices.

Key words: precariat, politics, political potential, marginalization, institution.